

Motion till riksdagen

1989/90:Fi705

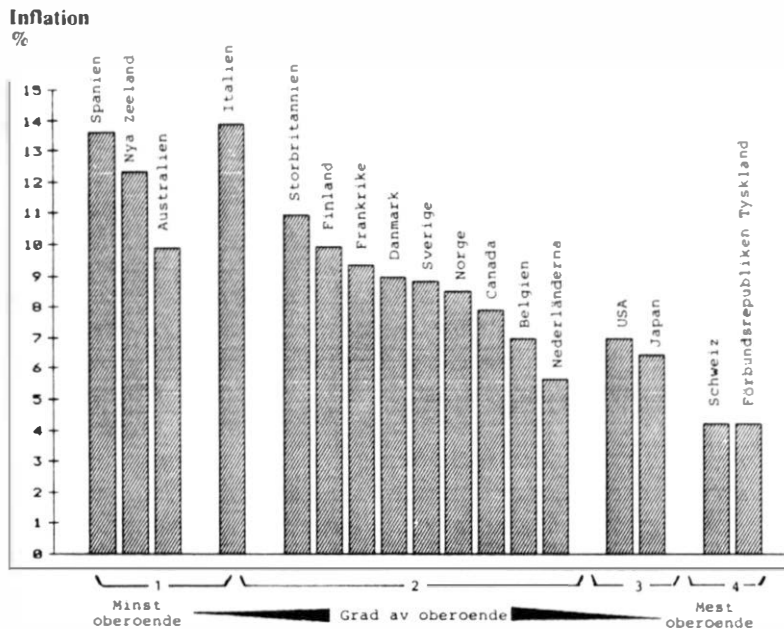
av Lars Tobisson m.fl. (m)

Ökat oberoende för riksbanken

Genom sitt ansvar för valuta- och kreditpolitiken har riksdagen en viktig roll i kampen mot inflationen. När finanspolitiken befinner sig i ett balansläge, blir det främst penningpolitiken som får svara för åtgärder i stabiliseringscyfte.

Den minskande tilltron till keynesiansk konjunkturpolitik har medfört en internationell tendens att finanspolitiken ges en mer långsiktig inriktning mot strukturella mål, medan stabiliseringspolitiken i växande utsträckning bedrivs med penningpolitiska medel. Allmänt kan konstateras att detta lett till större effektivitet i kampen mot inflationen och därmed också till en mer balanserad tillväxtprocess. Erfarenheten visar emellertid dessutom på ett starkt samband mellan framgång i stabiliseringspolitiken och oberoende för berört lands centralbank. Detta framgår av diagrammet, som hämtats ur tidskriften Economist hösten 1989.

Centralbankers oberoende och inflationstakt (genomsnitt 1973-86)

Sveriges riksbank intar således i detta hänseende en mittenposition bland industriländernas centralbanker. Av tradition är riksbanken en myndighet direkt under riksdagen. Det starka politiska inflytande över verksamheten som denna ställning medfört tunnades dock ut något vid ikraftträdandet av en ny riksbankslag den 1 januari 1989. I denna riktning verkade ändringar i sättet att utse ordförande i riksbanksfullmäktige och riksbankschefen.

Den ökade betydelse som tillmäts penningpolitiken tillsammans med konstaterade svårigheter att bringa ned den svenska inflationstakten i nivå med vad som förekommer i viktiga konkurrentländer gör det nu angeläget att ytterligare steg tas för att stärka riksbankens oberoende. I det följande anges ett antal förändringar som skulle tjäna detta syfte.

Vid översynen av riksbankens organisation i slutet av 1980-talet avskaffades regeringens rätt att utse ordföranden i riksbanksfullmäktige. Sedan tidigare är det förbjudet att förena ledamotskap i fullmäktige med uppdrag som statsråd eller som styrelsemedlem i svenskt kreditinstitut eller fondkommissionsbolag. Syftet med den senast företagna förändringen var att frikoppla regeringen från den direkta ledningen av riksbanken, som ju är ett riksdagens organ. Mot denna bakgrund får det anses strida mot den nya lagstiftningens andemening att via val i riksdagen en statssekreterare i finansdepartementet sitter kvar som ordförande i riksbanksfullmäktige. Förbudet för ett statsråd, exempelvis finansministern, att ingå i fullmäktige borde i lika mån gälla dennes närmaste politiske medarbetare. Av motsvarande skäl bör från valbarhet till riksbanksfullmäktige fortsättningsvis uteslutas samtliga anställda i statsdepartementen.

Övriga av riksdagen valda ledamöter av riksbanksfullmäktige har i allmänhet samtidigt varit riksdagsledamöter. Bortsett från de restriktioner som därmed uppkommer med avseende på tillgänglig tid för uppdraget, förekomsten av finansiell expertis m.m. medför naturligtvis detta en betydande inverkan av aktuella politiska överväganden. Enligt vår mening bör inte heller uppdraget som riksdagsledamot vara förenligt med ledamotskap i riksbanksfullmäktige. Riksdagen bör i stället till fullmäktigeledamöter utse personer med dokumenterad ekonomisk kompetens, inhämtad på både teoretisk och praktisk väg.

Med dessa förändringar skulle sammansättningen av den svenska riksbankens styrelse mera likna vad som gäller i utländska centralbanker med en oberoende ställning, såsom den tyska förbundsbanken och Federal Reserve i USA. Fullmäktigeledamöternas självständighet stärks också om ledamöternas mandatperiod förlängs från nuvarande tre år och om inte alla ledamöter väljs samtidigt. Som exempel kan nämnas att de sju ledamöterna i den amerikanska centralbankens styrelse utses på 14 år, varvid tillsättning av en ledamot sker vartannat år. Vi föreslår att ledamöterna i riksbanksfullmäktige skall väljas för en period av sju år med förnyelse av en plats per år. Riksdagens valberedning har därvid att tillse att förslagsrätten följer gängse regler för att återspegla aktuell mandatfördelning mellan partierna.

Före den senaste översynen av lagstiftningen gällande riksbanken fanns inget ändamål för verksamheten angivet. Utländska centralbanker har ofta en ändamålsparagraf, som vanligen framhåller uppgiften att verka för ett stabilt penningvärde. Statsskuldspolitiska kommittén övervägde i sitt slutbe-

tänkande (SOU 1986:22) införandet av en sådan föreskrift men stannade för att endast i mera teknisk mening beskriva uppdraget som att föra valuta- och kreditpolitik samt främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. En mer självständig riksbanksledning behöver emellertid enligt vår mening en mer preciserad målangivelse med ett ekonomisk-politiskt sakinnehåll. RF 9 kap, 12 § bör således utvidgas med föreskriften att riksbanken har till uppgift att värna kronans yttre och inre värde.

Även om strävan skall vara att tillförsäkra riksbanken en mer självständig ställning kan naturligtvis inte dess verksamhet bedrivas frikopplad från den ekonomiska politiken i övrigt. Redan vid den föregående översynen av lagstiftningen tillkom regler om samrådsskyldighet med regeringen. Samråd med riksdagen bör säkerställas genom att riksbankschefen framträder inför finansutskottet. Förutom i samband med överlämnandet av riksbankens årsberättelse på våren bör detta ske strax efter riksmötets öppnande i oktober samt i anslutning till behandlingen av regeringens finansplan och reviderade finansplan.

Det bör ankomma på utskottet att utarbeta erforderlig lagtext.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen beslutar att stärka riksbankens oberoende i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 16 januari 1990

Lars Tobisson (m)

Rune Rydén (m)

Ing-Britt Nygren (m)

Knut Wachtmeister (m)

Filip Fridolfsson (m)

Margareta Gard (m)